

Beantwoording formatievragen aangaande het programma weerbaar bestuur

op 17 december 2025 (Kenmerk: 202500822)

Vraag 1: In hoeverre heeft het Programma Weerbaar Bestuur een bijdrage kunnen leveren aan (het vergroten van) de veiligheid van politieke ambtsdragers?

Antwoord:

- Doel van het programma weerbaar bestuur sinds 2018: de (preventieve) veiligheid van decentrale politieke ambtsdragers vergroten en de impact van vormen van agressie, intimidatie en bedreiging verkleinen.
- Het programma en samenwerking met partners¹ is in 2024 positief geëvalueerd door de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB). Conclusie: politieke ambtsdragers voelen zich goed gesteund door de preventieve maatregelen en geboden nazorg.
- Bereikt sinds de start in 2018:
 - o Woningsscans en (preventieve) beveiliging voor decentrale bestuurders;
 - o Advies en nazorg aan alle decentrale politieke ambtsdragers die met agressie, intimidatie of bedreiging te maken kregen;
 - o Bewustwording en normstelling over grensoverschrijdende agressie en handelingsperspectief aan 170 gemeenteraden en Provinciale Staten met uitbreiding naar de waterschappen.
- Huidige situatie:
 - o De situatie is in toenemende mate zorgelijk. De monitor Integriteit en Veiligheid 2024 toont een verdubbeling sinds 2014 van het percentage politieke ambtsdragers dat te maken krijgt met agressie of intimidatie. Ook de ernstig ervaren incidenten zijn toegenomen. Online agressie en intimidatie komt vaker voor bij vrouwelijke politici en de impact is onevenredig groot. Dit wordt soms gevoed door desinformatie in het publieke en politieke debat.
 - o Het percentage aangiften is daarentegen gedaald. Een van de verklaringen hiervoor is het hogere percentage online intimidatie en bedreiging wat minder snel wordt gezien als strafbaar feit.
 - o Niet alleen burgemeesters liggen onder vuur, steeds vaker worden bijeenkomsten van volksvertegenwoordigers verstoord. Denk aan de recente voorvallen in Uitgeest, Lisse, Zwolle en Venlo met vuurwerk en stenen door de ruit. Hierdoor komt het democratische proces onder druk te liggen.

Vraag 2: Zijn er nog andere programma's / activiteiten, gericht op (het vergroten van) de veiligheid van politieke ambtsdragers?

Antwoord:

- Er zijn geen andere programma's gericht op het vergroten van de weerbaarheid en veiligheid van alle decentrale politieke ambtsdragers. Preventief: vanuit het BZK-programma Maatschappelijke onrust en ongenoegen worden bestuurders ondersteund bij het duiden van ongenoegen en het voorkomen van escalatie.
- Voor politieke ambtsdragers in de Haagse regio is er het Team Bedreigde Politici (onderdeel van politie-eenheid Den Haag) voor de ondersteuning bij het doen van aangiften bij strafbare bedreigingen. ¹ Dit zijn de partners van het Netwerk Weerbaar Bestuur zoals de VNG, beroeps- en belangenverenigingen van politieke ambtsdragers en veiligheidsexperts.
- Wanneer de fysieke integriteit in het geding is, is er het programma Weerbaar Bewaken en Beveiligen vanuit de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). Een beperkt aantal politieke ambtsdragers in het Stelsel bewaken van personen wordt hierin ondersteund en is niet preventief van aard.

Vraag 3: Wat is het daarvoor beschikbare budget en hoeverre is dat toereikend?

Antwoord:

- Inclusief de aanvullende middelen vanuit de enveloppe Goed bestuur en sterke rechtsstaat is er in totaal € 14,5 mln. structureel beschikbaar voor het programma Weerbaar Bestuur en informatiepositie op ondermijning:
 - o Binnen het programma Weerbaar Bestuur is er o.a. structureel budget beschikbaar voor de veiligheid van politieke ambtsdragers. Deze budgetten worden voornamelijk besteed aan

woningscans voor decentrale bestuurders en een bijdrage voor de beveiliging van woningen van decentrale bestuurders. Daarnaast wordt ingezet op integriteit en scholing van politieke ambtsdragers.

o Daarnaast zijn er middelen beschikbaar voor onderzoek, ondersteuning van bedreigde decentrale bestuurders en ondersteuning van gemeentes via de provincies.

• Er is veel bereikt met dit budget, maar het is ontoereikend gelet op de huidige aard en intensiteit van de bedreigingen. Decentrale volksvertegenwoordigers kunnen bijvoorbeeld geen aanspraak maken op een bijdrage voor de beveiliging van hun woning.

Vraag 4: Zijn er nog aanvullende maatregelen en/of wet- en regelgeving denkbaar, die een bijdrage kunnen leveren aan (het vergroten van) de veiligheid van politieke ambtsdragers?

Antwoord:

Normeren en vakmanschap (totaal € 10 mln. struc.)

Uit onderzoek blijkt dat het normeren van ongewenst gedrag, zoals bedreigingen en intimidatie helpt. Er kan nog meer worden geïnvesteerd in:

• *Normstelling*: stellen van een collectieve norm. Het is effectiever wanneer de omgeving zich uitsprekt bij intimidatie dan het slachtoffer zelf. Recent voorbeeld is Noord-Brabant rondom stemming stikstof. Dit kan alleen als alle politieke partijen gezamenlijk deze norm onderschrijven. Dit vraagt om allianties met maatschappelijke organisaties.

• *Opleiding en vorming democratisch-rechtsstatelijk vakmanschap*: decentrale politieke ambtsdragers en ambtenaren moeten zich beter bewust zijn van hun rol in de democratische rechtsstaat en dit ook beter kunnen benoemen, zodat zij makkelijker kunnen normeren. Daarvoor is investering nodig in cultuur en opleiding democratisch-rechtsstatelijk vakmanschap. (€ 10 mln. struc.)

Preventief (totaal € 5 mln. struc. en een meerjarige investering van totaal € 50 mln.)

De huidige preventieve maatregelen kunnen met investeringen nog verder worden uitgebreid:

• *Aanpak veilige raadszalen uitbreiden*: op dit moment krijgt maar een klein aantal gemeentes en een enkele provincie geld om vergaderzalen beter te beveiligen. Deze investering kan worden uitgebreid naar alle vergaderzalen voor decentrale politieke ambtsdragers. Ook kan het aantal maatregelen per vergaderzaal worden uitgebreid. Hiervoor is € 50 mln. nodig, verdeeld over 5 jaren. (€ 10 mln. voor 5 jaar).

• *Uitbreiden beveiligingsmaatregelen*: uitbreiden van de preventieve beveiligingsmaatregelen naar decentrale volksvertegenwoordigers. (€ 2 mln. struc.)

• *Beter inzicht in maatschappelijk onrust*: uit onderzoek blijkt dat inconsistentie en onduidelijkheid in beleid maatschappelijke onrust voedt, net als fragmentatie en rolonduidelijkheid van overheden zelf. Voor preventie van escalerend ongenoegen is extra inzet nodig en het omgaan met maatschappelijk ongenoegen, polarisatie en onrust. (€ 2 mln. struc.)

• *Bewustwording*: inzet op het vergroten van kennis over (online) intimidatie en bedreiging en desinformatie. (€ 1 mln. struc.). Dit is onderdeel van een breder pakket aan maatregelen op het tegengaan van desinformatie en vijandige polarisatie in het publieke debat (zie fiche BZK/OBDR voor een democratische rechtsstaat, sterke regio's en goed bestuur)

Repressief (totaal € 5 mln struc.)

Uit de recente evaluatie van de Eenduidige Landelijke Afspraken (ELA) over hoe politie en Openbaar Ministerie (OM) uniform omgaan met bedreigingen tegen functionarissen met een publieke taak, blijkt dat aangiftes niet altijd goed worden opgevolgd. Dit is een reden waarom politieke ambtsdragers geen aangifte doen van (ernstige) incidenten. Er kan worden geïnvesteerd in:

• Een landelijk team dat zich specialiseert in het kwalitatief verbeteren van aangiftes bij bedreiging en intimidatie van politieke ambtsdragers.

• Ontwikkeling van mogelijke alternatieve sancties (zoals privaatrechtelijk) die aan daders kunnen worden opgelegd, wanneer strafrechtelijke vervolging onvoldoende soelaas biedt. Voorbeeld is het eisen van schadevergoeding of het onderzoeken van de grondwettelijke regeling van ontzetting uit het kiesrecht van bedreigers bij veroordeling.

Breder pakket bescherming democratische rechtsstaat

Ten slotte zal deze intensivering op weerbaar bestuur pas echt succesvol zijn als het onderdeel is van een breder pakket aan maatregelen dat zich richt op de bescherming van de democratische rechtsstaat als geheel. De toename van agressie en intimidatie richting politieke ambtsdragers is namelijk onderdeel van een bredere trend waarbij instituties en de dragers van de democratische rechtsstaat steeds vaker oneigenlijk onder druk worden gezet door ondermijnende krachten uit binnen- en buitenland. Zie hiervoor fiche BZK/OBDR voor een democratische rechtsstaat, sterke regio's en goed bestuur.

Bijlage: Financiële tabel

In mln.	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Struc.	Opmerking
Normeren en vakmanschap		7,5	10	10	10	10	10	Leerlijnen moeten nog worden ontwikkeld
Preventief	13	15	15	15	15	5	5	Inzet veilig vergaderen van 2026 – 2030. Uitbreiden bekostiging beveiligingsmaatregelen vanaf 2027 omdat het ingeregeld moet worden.
Repressief		1	3	4	4	4	4	Het kost tijd voordat een landelijk team is ingericht.
Totaal	13	23,5	28	29	29	19	19	